

02 יוני 2024
כ"ה אייר תשפ"ד

לכבוד
עו"ד כרמית יוליס- המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (עניינים אזרחיים)
משרד המשפטים - האגף לייעוץ וחקיקה, עו"ד יערה למברגר
ירושלים

הנדון: הערות עמותת צלול עמותה לאיכות הסביבה ע"ר מס' 0-58-035094 לתזכיר
חוק תובענות ייצוגיות (תיקון מס' 16), התשפ"ד-2024

הרינו להגיש את הערותינו לתזכיר החוק שבנדון כדלקמן:

הקדמה

חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, נועד להוות כלי אכיפה אזרחית במקום שבו הרגולטורים כושלים באכיפה ובהגנה על הציבור בתחומים שונים. לפיכך, גם אם נכון לפעול בדרך של הבניית שיקול הדעת השיפוטי ביחס לתובענות ייצוגיות, אין זה נכון כלל ועיקר לעקר ו/או לצמצם באופן קיצוני את שיקול הדעת השיפוטי כפי שנעשה במסגרת תזכיר החוק.

הדברים נכונים ביתר שאת ביחס לתחום התביעות הייצוגיות הסביבתיות. תחום הגנת הסביבה והאכיפה הסביבתית מתאפיין בשניים: ראשית, כשלים רבים וחוזרים של הרשויות ושנית, מחיר כבד ביותר של הכשלים, הן המחיר הסביבתי והן המחיר הנזיקי גרידא. כך, לדוגמא, הכשל באכיפת חוק אוויר נקי גורם לתמותה גבוהה מזיהום אוויר¹, והכשל בטיפול במפגעי פסולת גורם לזיהום מסיבי של קרקעות ומי תהום וגורם לפגיעה קשה בבריאות הציבור ולאובדן הנאה ממשאבי הטבע. בנוסף, היעדר אכיפה של חוקי סביבה והיעדר הרתעה הובילו לאסונות אקולוגיים כמו ההרס בשמורת עברונה בשנת 2014 כתוצאה מדליפת נפט מסיבית מצינור קצא"א שקרס, והרס נחל אשלים במדבר יהודה בשנת 2017, כשהבריכה התעשייתית של רותם אמפרט, הממוקמת מעל הנחל, קרסה ושטפה את הנחל בכמויות אדירות של חומצה רעילה.

התובענות הייצוגיות הסביבתיות תורמות לטיפול בתוצאות הכשלים האלה. וראו כדוגמא את תרומת ת"צ-22700-11-11 דניאל שוורץ ואח' נ' אמות השקעות ואח' בנושא זיהום אוויר בתחנה המרכזית ב"ם, ואת מיליוני השקלים שהוקצו לשיקום נזקי האסונות האקולוגיים הגדולים (ראו ת"צ 49319-12-14 שהוגשה בעקבות דליפת הנפט לשמורת עברונה, להלן "עניין עברונה"), ות"צ 37232-08-17 שהוגשה בעקבות הרס נחל אשלים, להלן "עניין נחל אשלים" ועוד).

למרות זאת, מספר התובענות הייצוגיות הסביבתיות המוגשות הוא נמוך מאוד, וודאי בהשוואה לתחומים אחרים, ומהווה כ-1-2% בלבד מכלל התובענות המוגשות מדי שנה. עד לאחרונה, גם סכומי הפיצוי שנפסקו לטובת הציבור היו נמוכים מאוד (ובהתאמה גם שכר הטרחה לבאי הכוח), זאת למרות הצורך הדחוף ליצור הרתעה שתמנע מפגעים סביבתיים קשים. קפיצת המדרגה בגובה הפיצוי על נזקים סביבתיים ואקולוגיים נעשתה רק במסגרת הסכמי פשרה בעניין עברונה (2019) ולאחר מכן בעניין נחל אשלים (2024), בעקבות האסונות האקולוגיים

¹ לפי דו"ח ה-OECD מלפני כעשור, זיהום אוויר בישראל גרם לתמותה של כ-2,500 מקרי מוות מוקדם בשנה
https://www.gov.il/he/pages/heavy_price_air_pollution_from_transportation

החריגים והגדולים ביותר שקרו בישראל², ויש לקוות שיש בכך כדי ליצור תמריץ משמעותי להגשת תביעות ייצוגיות סביבתיות ראויות נוספות בעתיד, בין אם בגין מפגעים סביבתיים קשים ומתמשכים ובין בעקבות אסונות אקולוגיים (בתקווה שלא יקרו). שכן, תביעות סביבתיות ראויות מגשימות את מטרת החוק, ויש להן פוטנציאל ליצור הרתעה ולהניב לציבור פיצוי בדמות פרויקטים סביבתיים שלא היו באים לעולם בדרך אחרת.

בין הסיבות למיעוט תביעות סביבתיות אפשר למנות את היעדר התמריץ הכלכלי להגשתן, מורכבותן (לדוגמה, הקושי להוכיח את הקשר הסיבתי בין הנתבעים לנזק, שמחייב בדרך כלל ריבוי חוות דעת מומחים, הקושי בהערכת היקף ושווי הנזק, פערי מידע גדולים ועוד), ההבנה הנדרשת מבאי הכוח בתחום הסיבה, החסם להגשת תובענות ייצוגיות על ידי ארגוני סביבה ועוד.

אמנם, יש מקום לטיוב החוק, אך קיים חשש מבוסס שקבלת תזכיר החוק בנוסחו הקיים תשפוך את התינוק עם המים, תפגע קשה בתמריצים לניהול הליכים ייצוגיים ותמנע הגשת תובענות ייצוגיות ראויות ככלל, ובתחום הסביבתי בפרט. לא רק שהשינויים מעודדים התדיינויות ארוכות וביטול זמן שיפוטי יקר, אלא, שניכר כי חלק גדול מהם מבוססים על ניסיון שנצבר בתובענות בתחום הצרכני, בלי לקחת בחשבון את השפעתן על התחום הסביבתי. לדוגמה, הצורך המיוחד בזירוז הליכים בתובענות סביבתיות, באמצעות הסדרי פשרה, כדי לצמצם מהר ככל האפשר פגיעות בבריאות הציבור או לאפשר שיקום מהיר של פגיעות אקולוגיות. השינויים, לפיכך, עלולים לגדוע את התביעות הייצוגיות בכלל ובפרט תחום התביעות הסביבתיות, שגם כך לא צבר תאוצה מספקת, ובעיקר את התביעות הראויות והמוצדקות.

להלן נדגים חלק מהקשיים שאנחנו רואים בתזכיר המוצע ופתרונות אפשריים, וזאת בהתבסס על ניסיון מניהול תביעות סביבתיות, כמו גם בניהול מאבקים סביבתיים בדרכים אחרות.

למעלה מהצורך יאמר כי הגם שעיקר ענייננו תובענות סביבתיות, ואולם לדעת הח"מ אין מקום גם לקבוע חובת פנייה מוקדמת לרשויות (ראה עמדת המדינה בעניין פניה מוקדמת לרשויות, בדיון, שהתקיים בוועדת חוקה חוק ומשפט ביום 21/11/2017 בנושא הטלת אגרה על תובענות ייצוגיות. ולבטח שאין מקום לקבוע אגרה על הגשת פנייה מוקדמת. אגרה שכזו היא בחזקת הרצחת וגם ירשת).

1. ביטול מנגנון הסתלקות מתוגמלת סע' 16 (א) לחוק - פגיעה בטובת הציבור והכבדה יתירה על בית המשפט

על פי התזכיר יבוטל לחלוטין מנגנון של הסתלקות מתוגמלת כנוסחו היום בחוק בסעיף 16. כזכור בשנת 2018 ניתן פסק הדין בעניין ע"א 8114/14 מרקיט מוצרי ייעול בע"מ נגד סונוול ישראל בע"מ (פורסם בנבו 5/8/2018), אשר מטרתו היתה לצמצם כמעט לחלוטין את הסדרי ההסתלקות המתוגמלת. תזכיר החוק מנסה להשלים את המלאכה לבטל לחלוטין את האפשרות להסתלקות מתוגמלת.

לטעמנו מדובר בראיה מוטעית. פסק דין מרקיט לא הביא לצמצום הגשת תביעות ייצוגיות אלא רק גרם לכך שהליכים לא יסתיימו בשלבים מוקדמים כאשר הדבר אפשרי, אלא ימשיכו באופן מאולץ עד תומם, ויצרו

² לדוגמה, פיצוי בסך של ₪ 120,000,000 בגין זיהום נחל אשלים כתוצאה מקריסת בריכה המכילה חומרים כימיים מסוכנים (ת"צ (ב"ש) 37232-08-17 קיין נ' רותם אמפרט נגב בע"מ); פיצוי בסך של ₪ 100,000,000 בגין זיהום שמורת הטבע עברונה (ת"צ (ב"ש) 49319-12-14 לוי פירסק נ' קו צינור אילת אשקלון בע"מ

עומס מיותר על בתי המשפט. כאמור תזכיר החוק מוסיף חטא על פשע ויביא בסופו של יום רק להכבדה מיותרת על בתי המשפט וניהול תיקים עד תומם או למצער עד גמר הליך בקשת האישור. הפתרון הנכון יהיה לקיים מדיניות מאוזנת באישור הסדרי הסתלקות מתוגמלת, המתיישבת עם מדיניות בתי המשפט לעודד פשרות בשלב מוקדם של ההליך, זאת כל עוד לא מדובר בתביעה שהיא על פניה תביעת סרק.

הדברים יפים שבעתיים ביחס לתביעות סביבתיות, שבהן לעיתים עצם הגשת התביעה מביאה את הגוף הגורם למפגע ליישר קו ולהתחיל לפעול על פי החוק ולעיתים אף באופן רטרואקטיבי, למשל התקשרות עם גוף יישום מוכר על פי חוק לטיפול סביבתי בציד חשמלי ואלקטרוני ובסוללות, תשע"ב-2012 או חוק להסדרת הטיפול בארזיות, תשע"א-2011 וחוקי אחריות יצרן מורחבת אחרים ו/או חוק המים, תשי"ט 1959, חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח 1988 ועוד.

2. שינויים על פי התזכיר בעניין גמול ושכר טרחה

2.1 **קביעת שיעור תגמול ושכר הטרחה לפי שלבי סיום ההליך** - תזכיר החוק מציע מנגנון קשיח לקביעת גמול ושכר טרחה לתובעים ובאי כוחם. על פניו נטען בתזכיר כי הוא מאמץ את העקרונות שנקבעו בפסה"ד בעניין עא 2046/10 עזבון המנוח משה שמש נ' דן רייכרט, (להלן: "עניין רייכרט-ו" וברע"א 2957/17 סופרגז חברה ישראלית להפצת גז נ' יעל שוורצמן (אר"ש, 17.03.2024)). עוד קובע התזכיר כי הוא מפחית מעט את האחוזים שנקבעו בעניין רייכרט. ואולם בפועל, תיקון סעיף 23 וסעיף 2 לתוספת החמישית (סעיף 17 לתזכיר), לא משקף לטעמנו נאמנה את העקרונות שבעניין רייכרט, אלא נראה כי העקרונות המוצעים לקוחים מהרציונל שבבסיס חוק הפלת"ד, המבוסס בעיקר על העיקרון של השלב בהליך. לטעמנו אין מקום כלל לגזור גזירה שווה, במקום בו למעשה מתקיימת אכיפה אזרחית שלא רק שהיא משתרעת מעבר למקרה הפרטני אלא שזה עיקר מטרתה.

2.2 על פי דברי ההסבר, הדירוג לפי שלבי סיום ההליך נועד לתמרץ את התובע הייצוגי ובא כוחו לפעול לטובת הקבוצה ולהביא תובענות ראויות לבירור והכרעה. אלא, שהנחת המוצא – שניהול ההליך עד תומו תורם בהכרח לבירור יסודי יותר ופועל לטובת הקבוצה אינה נכונה, בפרט ביחס לתובענות סביבתיות.

זאת ועוד, לעניין פשרה בהליכים ייצוגיים כבר קבע בית המשפט, כב' השופט גרוסקופף כי הסדר פשרה, אפילו כאשר עסקינן בהליך ייצוגי, מגלם קניית סיכונים של שני הצדדים, ועל כן, מטבע הדברים, הוא כולל ויתורים הדדיים. קניית הסיכון יכולה להתייחס לעובדה או לשאלה משפטית השנויה במחלוקת, וכן להתפתחויות עתידיות אפשריות. מכאן שהסדר פשרה "ראוי, הוגן וסביר" הוא "כזה שמציע לקבוצה הטבה או פיצוי המשקפים נאמנה את הסיכויים והסיכונים הגלומים בהליך מבחינת כל אחד מהצדדים... ועל כן גם כאשר מדובר בהליך ייצוגי – אין ככלל הצדקה לדחייתו של הסדר מוצע רק משום שאינו מבטיח לחברי הקבוצה פיצוי בשיעור המרבי שהיה נפסק לטובתם אם התובענה הייצוגית היתה מתקבלת במלואה) "בר"ם 2744/19 עיריית עכו נ' בריל תעשיות נעליים בע"מ, פסקה 16 (10.3.2021)). וחזר על כך גם בעניין רע"א 2957/17 סופרגז חברה ישראלית להפצת גז נ' יעל שוורצמן. קביעת אחוז שכר הטרחה וגמול בהתאם לשלב הדיוני, עלולה להביא למצב של הימנעות מהגעה לפשרה בשל תמרוץ כלכלי, שתביא להכבדה על מערכת המשפט ועל הציבור.

התמשכות ההליכים בתובענות בפרט סביבתיות סותרת במקרים רבים את טובת הקבוצה - לפיכך קביעה נוקשה של אחוזים על פי השלב הדיוני היא מוטעית. כפי שציינן בית המשפט בעניין רייכרט. כשמדובר

בתובענות סביבתיות, בין אם הן מוגשות בעקבות אירוע חד פעמי כמו שפך הנפט בעניין עברונה, או בגין מפגע מתמשך, כמו דליפת זיהום מהקרקע לים, טובת הקבוצה והציבור מחייבת סיום מהיר ככל האפשר של ההליך כדי להפסיק או לצמצם את המפגע ואת השפעותיו המצטברות על בריאות הציבור או כדי לזרז ככל האפשר את פעולות שיקום השטח.

2.3 כך, כאשר מדובר באירוע שגרם לאסון אקולוגי, ככל שעובר הזמן ללא פעולות שיקום אינטנסיביות הנזקים גדלים ועצם היכולת לשקם חלק מהנזקים עלולה להיפגע. וכך כשמדובר בנזק מתמשך, כמו זיהום אוויר, יישום מהיר של פיצוי שכולל, למשל, שיפור של מתקני הייצור עשוי להקטין את הנזקים הבריאותיים המצטברים בעקבות חשיפה מתמשכת (ראו למשל ת"צ 31860-10-20 גביש-תבור נ' יהודה פלדות, להלן "עניין יהודה פלדות").³

2.4 זמן ניהול ההליכים בתובענות הסביבתיות ארוך מלכתחילה, בגלל מורכבותן, לדוגמא, בעניין עברונה הסכם הפשרה שהושג לפני אישור הבקשה אושר כ-5 שנים לאחר הגשת התובענה ובעניין נחל אשלים - כ-7 שנים. ניהול ההליכים האלה עד סיומם היה דוחה את סיום ההליך במספר שנים נוספות ומעכב את הליך שיקום השטח. יותר מכך – ספק רב אם המשך בירור הליכים אלה היה מוביל לבירור יסודי יותר, שכן, הן בעניין עברונה והן בעניין נחל אשלים, הליך הגישור הסתמך לצורך אומדן הנזקים, על חוות דעת מפורטות של מומחים מהארץ ומחו"ל, שהתבססו על מגוון מחקרים שנערכו בעקבות האירועים.

2.5 גם כשמדובר בתובענות סביבתיות בגין מפגעים קטנים יחסית, ניהול ההליך עד סופו עומד במקרים רבים בסתירה לטובת הקבוצה והציבור. לדוגמא, לא מעט תובענות הוגשו כנגד שימוש שעושות רשויות מקומיות במפוחי עלים הגורמים למפגעים של רעש וזיהום אוויר. כשתובענות אלו הסתיימו בהסכמי פשרה שכללו, בנוסף להתחייבות להפסקת המפגע, פיצוי סביבתי לציבור (להבדיל מתובענות שהסתיימו בהסתלקות מתוגמלת לאחר התחייבות להפסקת המפגע בלבד), יחס העלות - תועלת שלהן היה נפגע מהמשך ניהול ההליך לאור כך שבהינתן שאחריות הרשויות כבר עוגנה בפסיקה והפרות החוק היו מתועדות היטב - התרומה האפשרית מניהול ההליך עד סופו הייתה שולית ויעילות ההליך הייתה נפגעת. מה גם, שהפיצוי הסביבתי שניתן במקרים אלה לתושבי הרשות גבוה בהרבה מפיצוי כספי אישי לכל תושב שהיה ניתן בפסק דין.

אם כן, לכל הפחות כשמדובר בתובענות סביבתיות, בהן קיצור הזמן עד סיום ניהול ההליך הוא גורם קריטי – התמריץ הכספי לניהול התביעה עד פסק דין עומד בסתירה גמורה לטובת הקבוצה.

2.6 הגמול המדורג מחריף את בעיית הנציג ומהווה תמריץ שלילי לעצם הגשת תובענות ייצוגיות סביבתיות ראויות שהפיצוי הצפוי בהן נמוך - בתובענות סביבתיות המסתיימות בהסכמי פשרה עם פיצוי סביבתי בסך נמוך מ-5 מיליון ש"ח (המדרגה הראשונה), שכר הטרחה הנמוך (13% מגובה הפיצוי) יהווה תמריץ שלילי חזק לעצם הגשת התובענה, שכן, לאור אופיין ומורכבותן של התובענות הסביבתיות וההשקעה הגדולה הנדרשת בגיבוש הפיצוי הסביבתי, ספק אם הוא אף יכסה את ההוצאות. המשמעות היא ויתור

³ לדוגמא, במסגרת הסכם פשרה בת"צ 31860-10-20 גביש-תבור נ' יהודה פלדות בע"מ הפיצוי כלל החלפת מערך הייצור והתקנת טכנולוגיה של חימום מקדים גרוטאות לפני העמסה לתנור שיוביל להפחתה משמעותית בפליטות מזהמים, וזאת מעבר לדרישות החוק או המשרד להגנת הסביבה

על תובענות ראויות, שיכולות לתורם לאיכות החיים, ואובדן כלי הרתעה חשוב כנגד גורמי המפגעים הסביבתיים.

ככל שתביעות בגין מפגעים בסדר גודל דומה יוגשו בעתיד בכל זאת - הרי שלב"כ התובעים יהיה תמריץ ברור להאריך את ההליך ללא צורך, כדי להבטיח שכר טרחה וגמול ראויים במסגרת פסק דין.

2.7 **קיבוע שכר טרחה בתובענות שהפיצוי בהן הוא 100 מיליון ומעלה פוגע בטובת הקבוצה.** כפי שמצויין גם בדברי ההסבר לתזכיר, אחת המטרות היא לתת למייצגים תמריץ מספק להשיא את הפיצוי עבור חברי הקבוצה. קביעת סכום של 100 מיליון ש"ח כמדרגה הגבוהה בתוספת החמישית והעמדת שכר הטרחה בגין הסכומים שמעבר למדרגה זו על 2% מגובה הפיצוי בלבד מחבלת במטרה זו וצפויה לגרום לתוצאה הפוכה. זאת כיוון שתוספת פיצוי בגובה של למעלה מ 100 מיליון ש"ח תהיה שולית מבחינת שכר הטרחה ולא תצדיק את המאמץ הכרוך בהגדלת סכום הפיצוי.

הפגיעה צפויה להיות במוטיבציה לנהל בצורה מיטבית דווקא את התובענות הסביבתיות הראויות ביותר, שמוגשות בגין נזקים העולים לכדי מאות מיליונים ויותר, כגון תובענות בגין פגיעות בריאותיות על ידי מפעלים מזהמים (ת"צ 36568-07-19 עמותת אזרחים למען הסביבה נ' אלקון מרכז מיחזור (2003) בע"מ ואח', תובענות בגין אסונות אקולוגיים גדולים שניתן למנוע אותם במאמץ סביר ועוד.

לכל הפחות, עמדתנו היא, שיש להשאיר לבית המשפט שיקול דעת רחב לגבי היקף סטייה מהאחוזים הקבועים בסעיף 2, בהתאם לשיקולים הקבועים בחוק. **בנוסף, נוסח התזכיר אינו נהיר ולא עולה ממנו מפורשות, כפי הקביעה הברורה בעניין רייכרט כי האחוזים הקבועים בכל מדרגת פיצוי למעשה מצטרפים לאחוזים בגין הסכומים עד לאותה מדרגה. יש להתאים את הנוסח להלכה בעניין רייכרט.**

3. תיקון סעיף 23 (ב): קביעת גמול ושכר טרחה כשהסעד שאושר אינו כספי

3.1 במסגרת התיקון מוצע כי חישוב ערכם של סעדים לא כספיים (צווי עשה וכיו"ב) ייגזרו מהסכום שהציעו הצדדים כפיצוי כספי אישי או כפיצוי כספי לקרן (סעיף 23(ב) לחוק המתוקן). המטרה, על פי דברי ההסבר, היא למנוע "ניסיונות של הצדדים להגדיל בצורה מלאכותית את שווי הפיצוי לחברי הקבוצה על מנת להגדיל את שכר הטרחה והגמול". כלומר, המטרה היא להבטיח שהסכום ישקף את עלות הסעד לנתבע ולא את עלותו, הגבוהה יותר, לצרכן התובע. באופן זה הערת שווי הסעד אמורה לשרת טוב יותר את המטרה של אכיפת הדין הקיים והרתעה.

3.2 עקרונות אלה נכונים ורלוונטיים אולי כשמדובר בתביעות צרכניות, בהן קיים פער בין עלות המוצרים שניתנים לצרכן - התובע כהטבה ובין עלותם לנתבע, וגם ביחס לכך יש לסייג את הדברים, ואולם לא ישימים ולא נכונים לחלוטין ביחס לתביעות סביבתיות.

בתביעות סביבתיות שבהן הסעד לא ניתן באמצעות מוצרים, אלא, למשל, באמצעות חיוב הנתבע להשקיע בשיפור קווי ייצור, מעבר לדרישות הרגולטור, באופן שיפחית באופן משמעותי את המפגע הסביבתי יש מקום לקבוע את ערכו בהתאם להערכת עלות הביצוע (ראו למשל עניין יהודה פלדות).

במקרים כגון אלה הפיצוי לקבוצה הנפגעת מתבטא בד"כ בחסכון של הזיהום ו/או הפגיעה שעלולה היתה להיגרם לולא בוצע התיקון/ השיפור בקו הייצור ו/או התהליך באותו מפעל מזהם (Externalities). אנו ממליצים כי במקרים כגון אלה, קרי תביעות המוגשות על פי פרט 6 (תביעות סביבתיות) סעי' 23 (ב) לא יחול כלל, ו/או כי יינתן שיקול דעת מלא לבית המשפט.

4. תיקון סעי' 23(ז) חשיפת הסכם הייצוג שבין ב"כ העו"ד המייצג לתובע המייצג

4.1 מדובר בתיקון הנוגד כלל אתי בסיסי - סעי' 58 לחוק לשכת עורכי הדין לפיו עורך הדין אינו יכול לשתף בשכר טרחתו את מי שאינו עורך דין. הצעת תיקון זו מעבר להיותה פגיעה בכללים אתיים בסיסיים יש בה בכדי לפגוע בתמריץ של הגשת תובענות ייצוגיות ואיגום של שכר הטרחה עם גמול התובע - באופן זה יפגע קשות התמריץ להגשת תובענות ייצוגיות.

5. סעיפים 13 ו-17 לתזכיר - תיקון סעיף 19(ו) וסעיף 23(ד): הפיכת ההתנייה של תשלום עיקר גמול ושכר

טרחה בהשלמת ביצוע פסק הדין מרשות לחובה

5.1 בתובענות סביבתיות גדולות, דוגמת אלו המוגשות בעקבות אירועים שגורמים לאסונות אקולוגיים גדולים (תובענות ייצוגיות המוניות), הפיצוי מתפרש בדרך כלל על פני עשור ויותר. כך למשל, כספי הפיצוי יכולים להיות מופנים לפעולות שיקום ארוכות טווח, למחקרים ארוכי טווח שמנטרים את הצלחת השיקום, פרויקטים לניטור איכות אוויר שיימשכו למעלה מעשור וכיוצא בזה. קביעת חובה להתנות את עיקר תשלום הגמול ושכר הטרחה בהשלמת ביצוע פסק הדין בעייתי במאוד במקרים אלו. מה גם שבעיית הנציג באותם מקרים קטנה, שכן היישום יכול להיות מופקד, ולעיתים רבות אף מופקד, בידי הגורמים הרלוונטיים ו/או המוסמכים כגון רשות הטבע והגנים, וגופי מחקר שחלקם ממשלתיים שלהם יש אינטרס ממשי בביצוע ההסדר.

5.2 לכן, לטעמנו אין להתנות את הדברים ולמצער, ככל שהתיקון יתקבל, יש להוסיף אפשרות לסטות מהחובה ולאפשר לבית המשפט להורות על פריסה של שכר הטרחה על פני תקופת זמן קצרה יחסית, בהתאם לנסיבות.

סיכומם של דברים

מבוקש כי הערותינו דלעיל יזכו למלוא כובד התייחסותכם, ביחוד לאור העובדה כי ההערות אלה מתייחסות בעיקרן לתחום התובענות הייצוגיות הסביבתיות שהינן ייחודיות ומעטות, ונדרשות בהסתכלות שונה לעומת התובענות הייצוגיות האחרות.

עו"ד אריאל אלסנר עו"ד גלי עציון עו"ד חיה ארז